

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שני ט"ו שבט תשפ"ג | דף היומי בבלי: נזיר יד | דף הכולל: נדרים נו.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן צ"ח עד תחילת סימן צ"ט.
מוסר: שמירת הלשון - פרק ז' 'וגם הוא' עד 'והיא גדולה'.
קנין חכמה הלימוד השבועי: ש. חשבון הנפש פ"ג "והשמונה עשר חשבון האדם" פ"ג "והעשרים חשבוננו עם נפשו"

י"ש שנהגו לברך על 15 סוגי פירות ויש שלא פחתו מ-30 מינים" - כל המקורות על מנהג עריכת שולחן הפירות בט"ו בשבט

וגם על סגולת האתרוג והכללים בדיני ברכת פרי העץ - לקט מורחב בענייני ט"ו בשבט

השיבנו, האר פניך וניוושע" (תהלים פ, כ). כשנעשה פירות קודש,
לנחת רוח לבורא יתברך ונקדש את שמו בעולם.

ראש השנה לאילנות

יום ט"ו בשבט, שלשיטת בית הלל, הוא ראש השנה לאילנות,
אינו ראש השנה לדין האילנות ופירותיהם, מפני שהם נידונים
בעצרת (משנה ר"ה ט"ז ע"א). וזה אחד ההסברים למנהג קישוט
בתי כנסיות והבתים בענפי אילנות בחג השבועות, כדי שזכור את
פירות האילן ונבקש עליהם רחמים (מג"א).

אמנם כן, המשמעות ההלכתית של ראש השנה לאילנות: יום
זה קובע את המעבר משנה לשנה לגבי כל הפירות הצומחים על
גבי אילנות, לענין חישוב המעשרות ולענין יציאה משנות ערלה.

הלכות ומנהגי היום

תחנון ויודי - אין אומרים בט"ו בשבט תחנון ולא וידוי (שו"ע
קל"א, ו). בני ספרד אף לא בקריאת שמע של ליל ט"ו בשבט, כיון
שנקרא ראש השנה שהוא כיום טוב (ביאור הגר"א שם, י"ג), ואף
לא במנחה שלפניו (ספר המנהגים לר"י טירנא, כנסת הגדולה,
קל"א ומשנ"ב קל"א, ל"ה).

תענית - ט"ו בשבט אסור בתענית (שו"ע תקע"ב, ג), אף לא
ביום פטירת אביו או אמו [ארציט] ר"ל (רמ"א תקס"ח, ט). כמו

הרה"ג רבי יצחק יעקב פוקס שליט"א
"כי האדם עץ השדה" (דברים כ, י"ט). "בניך כשתילי זיתים"
(תהלים קכ"ח, ג). "בנינו כנטעים" (תהלים קמ"ד, י"ב).

כולנו, בכל גיל, כשתילים רכים הזקוקים בקביעות לשלשה
דברים גם יחד:

א. השקיה מתמדת ורציפה ממקור מים חיים - תורתנו
הקדושה. "והיה כעץ שתול על פלגי מים" (תהלים א, ג) - אין
מים אלא תורה (בבא קמא פ"ב ע"א)

ב. יש ואנו זקוקים לתמוכה. כאשר השתיל הרך ואפילו אילן
רב שנים, מאבד כיוון ונוטה על צידו, עלינו לתמוך זה בזה בבחינת
"איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק" (ישעי' מ"א, ו) - לשוב
ולהתיישר אל "מסילת הישרים" ואל "אורחות הצדיקים".

ג. הדבר השלישי: אף אילן או צמח לא יוציא פירות טעימים
ועסיסיים, ושום פרח לא יפתח את עלי כותרתו המקסימים, בלי
קרני שמש חמימות - הארת פנים זה לזה, חיוך, שהוא כדברי
הגר"ש וולבה זצ"ל - אינו רק עקימת שפתיים ["פזזה"] המראה
צורת חיוך, אלא חיוך שהוא הקרנה פנימית של הנשמה.

ואז, בהתקיים שלשת אלו יחד: תורה ממקור מים חיים;
וכשצריך, להציב תמוכה להתיישר ולשוב אל דרכי ד' הישרים,
אשר צדיקים ילכו בהם; ותוך כדי הארת פנים - אז יאיר גם כן
ד' את פניו אלינו, ותתקיים מהרה בקשתנו: "ד' אלוקים צבא-ות

כן, חתן אינו מתענה ביום חופתו שחל בט"ו בשבט (מג"א תקע"ג, א מובא במשנ"ב, ז). אבל החתן אומר את הווידי במנחה, שהוא יום מחילת עוונות עבדו (עצי חיים או"ח, כ"ז לבושי מרדכי אבהע"ז א, מ"ט ומבית לוי ל"ח).

תפילת אבל ר"ל לפני העמוד - נהוג שבימים שאין אומרים תחנון אך אומרים למנצח וגו' - כט"ו בשבט, האבל מתפלל לפני העמוד (ביאור הלכה, קל"ב מבית לוי, ל"ח).

הליכה לבית העלמין - מותר לצאת לבית העלמין בט"ו בשבט, אבל אין אומרים הזכרת נשמות ותחינות, רק פרקי תהלים (ל"ג ט"ז י"ז ע"ב צ"א ק"ד ק"ל), אותיות השם ונ.ש.מ.ה מפ' קי"ט כנהוג (גשר החיים כ"ט ו).

אכילת פירות האילן בט"ו בשבט - המקור לאכילת פירות האילן בט"ו בשבט: על דברי הלבוש או"ח קל"א: "יום ט"ו בשבט, ר"ה לאילנות ואין אומרים בו תחנון ואין בו נפילת אפיים שהוא יום שמחה", כתב המגן אברהם שם: "ונוהגים האשכנזים להרבות בו במיני פירות של אילנות". ובכף החיים קל"א צ"ז: "וכן נוהגים בספרד לכבוד היום, ועושים לימוד באותו הלילה, דהיינו שלומדים משנה או זוהר המדבר על אותו פרי וכו' ויש ספר מסודר על זה "פרי עץ הדר", ומהדרין בפרי שעוד לא אכלוהו לברך עליו שהיינו.

ובצוואת רבי אליעזר הגדול, מובאת בספר "שבט מוסר" פרק ט"ז: "בני, הוי זהיר לברך על הפירות בט"ו בשבט שמנהג ותיקין הוא". ורמז נאה הובא בספרים: על הפסוק "ששם עלו שבטים שבטי ק'ה (י"ה - כמנין ט"ו, רמז לט"ו בשבט) עדות לישראל להודות לשם ד'". שביום זה מברכים על הפירות, ומודים לד' על החן והיופי שבפירות.

זמן אכילת הפירות - יש נוהגים לאכול את הפירות בליל ט"ו בשבט (יפה ללב ב, ט"ו מועד לכל חי ל, ז). ויש נוהגים לאוכלם ביום עצמו (ספר אבן ישראל שער ה).

מספר מיני הפירות הנאכלים - יש נוהגים לאכול ט"ו - 15 מיני פירות (מאמר המנהגים מהר"ם חאגיז בשם האריז"ל), יש נוהגים י"ג מינים כמספר "אחד" (קונטרס כרם שלמה), ויש נוהגים 30 מינים (רבי חיים ויטאל חמדת הימים ח"ב שובבים פ"ג). על כל פנים, אין לפחות מ"ב מינים (ספר אבן ישראל עמ' כ"ח) כנגד י"ב צירופי שם הוי"ה (תוספות חיים על ספר חיי אדם). וכנהוג, פירות האדמה גם כן מצטרפים למניין המינים, שהעץ יוצא מהאדמה.

אכילת אתרוג: מנהג רבים להכין מהאתרוגים של החג שברכו עליהם עם הלולב, מרקחת טעימה, כדי להעלותה על השולחן בט"ו בשבט (יפה ללב סי' תרס"ד, ט"ו כף החיים שם, ס בן איש חי ראה, י"א מנהג בעלזא ליקוטי מהרי"ח ג, עמ' קט"ו משמרת שלום מ"ד, ב).

ברכת האתרוג - "בורא פרי העץ" (כל שניכרת צורת הפרי), גם לאחר בישולו וריקוחו, מפני שזו דרך הכנתו לאכילה (ט"ז סי' ר"ה, ג תשובת חתם סופר או"ח ר"ז לחם הפנים נ"ב, י"ב בשם מהר"ם אש דעת תורה למהרש"ם ר"ב, ו לבושי מרדכי תנינא, מ"ד

וכף החיים ר"ב, נ"ה).

אין מברכים 'שהחיינו' בעת אכילת האתרוג, א. מפני שנמצא באילן כל ימות השנה (רכ"ה, ו משנה ברורה, ט"ז), ב. מפני שכבר ברכו בעת נטילת הלולב בסוכות, ועיקר ברכת שהחיינו כשרואים את הפרי (רש"י לעירובין מ ע"ב שו"ע רכ"ה, ג לקט יושר עמ' 149 בן איש חי ראה י"א האלף לך שלמה או"ח, צ"ב אמנם ה"כתב סופר" או"ח, כ"ג דחה נימוק זה, שברכת שהחיינו בסוכות על המצווה ולא על הפרי, וכן כתב פסקי תשובה א, צ"ט), ג. אחרי הבישול או הטיגון, וכן כשהוא מסוכר, אין ניכר אם הוא חדש או ישן משנה קודמת ולפני הכנתו אינו עומד כלל לאכילה (ליקוטי מהרי"ט עמ' ל"ג בדי השולחן ס"ג, א וא"א מבוטשאטש, סי' רכ"ה).

סגולות אכילת האתרוג בט"ו בשבט: א. יזכה להשלים שנתו (אהל יששכר עמ' ק"כ), ב. סגולה לרפואה (מדרש ויקרא ל"ז, ב זרע קודש), ג. סגולה למעוברת שתלד בנקל ולמקשה לילד שתלד בריוח (אורחות חיים תרפ"ד).

בקשה לזכות לאתרוג מהודר בסוכות: בספר בני יששכר מאמרי שבט, מאמר ב' וכן הובא בספר "לשון חכמים" של בן איש חי ח"א סי' לח: "קבלה ביד חכמי אשכנז ז"ל, לבקש ביום ט"ו בשבט על האתרוג, מפני שהוא יום תחילת צמיחת האילן, שיזמן לו הקב"ה ולכל ישראל, אתרוג כשר ומהודר לחג הסוכות הבעל"ט, ותפילתו תעשה פרי, ויש מצדיקי הדורות שאמרו ספר תהלים בעצם היום, והעידו, שכאשר סיימו את כל הספר עד תומו, נמצא להם אתרוג נקי מכל רבב".

כללים בדיני אכילת פרי העץ

על כל פירות העץ, בין משבעת המינים בין שאינם משבעת המינים - מברכים עליהם "בורא פרי העץ" (משנה ברכות ל"ה ע"א טור ושו"ע ר"ב, א). משום חשיבותם, אין מסתפקים בברכת "בורא פרי האדמה" - "שיש יותר התפעלות בפירות שגדלים על אילן המתנוסס לגובה, מאשר בפירות הגדלים באדמה, ושבח הוא לבורא, לכן תיקנו עליהם ברכה יותר מבוררת" (משמעות דברי ביאור הלכה ר"ב ד"ה פרי העץ).

מה נקרא "פרי העץ"? - הדבר תלוי בשלשה תנאים: 1. יש לו גזע בארץ. 2. עליו יוצאים מענפיו. 3. הצמח רב שנת, כלומר, העץ נשאר משנה לשנה, ומוציא פירות מחדש בעונתו. על כן: אבוקדו - ברכתו "העץ" אגנס ובננה - ברכתם "אדמה".

מתי מגיע הפרי לברכת "העץ"? - משיגיע לבשילות לרוב בני אדם. אבל אם הפרי עדיין בוסר [לדעת הרמב"ם הלכות דעות, ד - בוסר, כחרבות לגוף], אם לא ראוי כלל לאכילה - לא מברכים; ראוי קצת (חמצמץ) - לדעת השלחן ערוך מברכים "בורא פרי העץ", אמנם לדעת המשנ"ב ר"ב, י"ח, החיי אדם, כף החיים שם, ל"ד ובן איש חי פנחס, ב - מברכים רק "שהכל"; הכשירוהו לאכילה ע"י בישול או סוכר, לכל הדעות - ברכתו "שהכל". כגון, "בננה צ'יפס" (העשוי מבננות קשות [בוסר], מטוגנות ומסוכרות) - ברכתו שהכול.

גרעיני פירות העץ - נחלקו הפוסקים האם ברכתם "העץ" שנחשבים לחלק מהפרי, לעניין אכילה ביום כיפור (גרעיני תפוח) ולדין ערלה - תוס' ברכות ל"ו ע"ב והרא"ש סי' ד וכן פסק השולחן ערוך ר"ב, ג) או שברכתם "פרי האדמה" (פרישה בדעת הרשב"א, וכן פסק המשנ"ב ר"ב, כ"ג) ויש פוסקים לברך "שהכול" (פ"ח בדעת הרשב"א ברכ"י וכף החיים ר"ב, ל"ז).

הלכה למעשה: בני אשכנז - מברכים "אדמה" ובני ספרד - מחמת ספק ברכות מברכים שהכול. אמנם לדעת הגר"ע יוסף זצ"ל יש לנהוג בזה כבני אשכנז ולברך "אדמה" (חזון עובדיה עמ' קכ"ג). גרעיני פירות הנאכלים לאחר אכילת הפרי - לכל הדעות נפטרים בברכת הפרי. והוא הדין בפירות האדמה.

הערה: גרעיני אבטיח או דלעת הנמכרים בחנויות הפיצוחים - ברכתם "האדמה" (שניטעים לצורך הגרעינים - דעת מרן הגר"ש ז"א אויערבך זצ"ל בספר "וזאת הברכה עמ' 373 ו"אור לציון ב, עמ' ק"ט).

קליפות הפירות - קליפות הפירות הנאכלים לרוב בני אדם עם הפרי (תפוחים, אגסים, אפרסמון וכדומה) - אפילו נאכלים בפני עצמם, מברכים עליהם "העץ". קליפות הדר הנאכלים בפני עצמם (כחלק הלבן בקליפת התפוז או האשכולית) וכן כשעשו מהם מרקחת (ריבה) או כשעטופים בשוקולד - ברכתם שהכול, ואם ברכו "העץ" - יצאו ידי חובה (משנ"ב ר"ב, ט"ו וכף החיים, נ"ד). הערה: מרקחת העשויה מהקליפה העבה של האתרוג - ברכתה פרי העץ, שבאתרוג, הקליפה כעיקר הפרי, כלשון חז"ל "אתרוג טעם עזו [-קליפתו] ופריו שווה"

מיצי פירות - כל הפירות שסחטום - מברכים על המיץ שהכול, אפילו מוצצים ישירות מהפרי (בעל "מנחת יצחק") פרט ליין ושמן, שעל מיץ הענבים והיין - מברכים "בורא פרי הגפן", ועל שמן זית [כשאינו נשתה לבדו, שאז אין מברכים כלל, אלא] מעורב במשקה אחר [כגון מי סלק] וכוונתו לשמן זית - מברך "בורא פרי העץ". כמו כן, פירות המבושלים במים (ליפת - "קומפוט") אף שמורגש טעם התפוח, האפרסק או המישימש, היטב במים, הלכה למעשה מברכים על שתיית המיץ לבדו - שהכל. כמו כן, אכלו הפירות ולאחר מכן שתו את המים - אין מברכים עליהם "שהכול" שהמים טפלים לפרי (שו"ע ר"ב י"א ומשנ"ב, נ"ג).

סחיטת תפוז - הסוחט תפוז ואוכל גם כן את בשר הפרי הנשאר במסחטה: אם מערב את שאריות הפרי במיץ - מברך רק "שהכול". שתה את המיץ, ולאחר מכן מעוניין לאכול את שאריות הפרי מברך עליהם "פרי העץ". אכל קודם את שאריות הפרי וברך עליהם - יכוון שלא לפטור את המיץ ואז יוכל לברך על המיץ "שהכול".

כל פרי (או ירק) מברכים עליהם "כדרך אכילתם"

1. כל שדרך אכילתם חיים (תמרים, תאנים, תפוזים) אם בישראל - ברכתם שהכול. 2. כל שדרך אכילתם מבושלים (אתרוג חבושים, ערמונים, קישואים, חצילים, תפוחי אדמה, בטטה),

אכלום חיים - ברכתם "שהכל". 3. דרך אכילתם בין חיים בין מבושלים (זיתים, צימוקים, תפוחים, אגסים גזר), ברכתם בכל אופן "בורא פרי העץ" או "אדמה".

דוגמאות מיוחדות:

לימונים ירוקים חמוצים מאד, שאינם נאכלים אף על ידי הדחק - אין מברכים על אכילתם כלל. צהובים, שנאכלים אף ללא הדחק - ברכתם "העץ" (כף החיים ר"ד, כ"ד שו"ת רב פעלים ד, ג בן איש חי מטות, י"א ו"אור לציון" ב, מ"ו, ל"ה). חמוצים שנאכלים על ידי הדחק עם סוכר או דבש - ברכתם "שהכול". לימונים קטנים בתחמיץ, הנאכלים כתוספת, לדעת הגר"ע יוסף זצ"ל ברכתם "העץ".

שום או בצל, כשנאכלים חיים או מבושלים (איבדו חריפותם) - ברכתם "שהכול", פרט לבצל ירוק - שברכתו "אדמה". בצל ושום המטוגנים בשמן או מרגרינה - רק אז ברכתם "אדמה" (שו"ת אגרות משה"). לימון (רגיל חמוץ), אפילו מיתקוהו בסוכר ודבש - ברכתו "שהכול", מפני שרוב הלימונים שבעצים, מגדלים אותם לשמש כתבלין, תוספת לתה או לתבשילים ולא להיאכל כמות שהם, בעודם ירקקים ומאד חמוצים. אמנם, לימונים צהובים, הנאכלים למי שאוהבם ללא דחק - ברכתם "העץ". הערה: הקובע כיצד נאכלים, היינו על פי דרך בני אדם באותה העיר (שער הציון ר"ה, ג).

מצב הפרי בשעת אכילתו - קובע את הברכה

פירות מרוסקים - שולחן ערוך ריב, ז רמ"א ומשנ"ב: "כל הפירות שמיעכם וריסקם לגמרי עד שאין ניכרת צורתם כלל - איבדו ברכתם, ומברכים עליהם "שהכול".

דוגמאות:

1. פרוזן יוגורט, מרציפן, פלאפל, במבה, ממרח חומוס, חלבה, חמאת בוטנים, רוטב טחינה, לדר - ברכתם "שהכול".
2. קוגל [פשטידת] תפוחי אדמה, ו"לטקס" - דעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א: אם רואים חוטים - "אדמה", נימוחו לגמרי - ברכתם "שהכול".
3. קוקוס טחון - "העץ" (כיון שעוד ניכרת צורתו) - שמעתי מהגאון רבי ב"צ אבא שאול והגרי"י נויבירט זצ"ל. אבל עוגיות קוקוס ושקדים - מברכים עליהם שהכול, שלא ניכרת כבר כלל צורת הפרי.
4. סלט חצילים (כשרואים הגרעינים) - "אדמה". ממרח אבוקדו (כשמזהים צורת הפרי) - "העץ".
5. פופקורן - "אדמה" (עדיין ניכרת צורת גרעיני התיירס). קורנפלקס (פתיתי תירס, ואין משנה עבור מה נזרע התיירס) - "שהכול".
6. ממרח תמרים (הנמכר כיום) - "שהכול". שלוח (חיטה תפוחה) - "בורא פרי האדמה".
7. פירה תפוחי אדמה - "אדמה", לעומתו, פירה תפוחי עץ - "שהכול", כהסבר הגרי"ש אלישיב זצ"ל: תפוחי אדמה אינם נאכלים חיים,

3 תוספות למנה העיקרית (אפילו משבעת המינים): צימוקים ושקדים על אורז, סלט וולדורף, עם אגוזים ואננס "צימע'ס" (גזר, שזיפים וצימוקים), סלט חסה עם פלחי אפרסמון, אגוזי קשיו מסוכרים, או גרעיני רימון - לא מברכים עליהם, אפילו אינם נאכלים עם הפת, מפני שהם נאכלים בסעודה לשובע.

4. הקובע סעודתו על הפירות, היינו, שמעונין לאכול פירות כחלק מהסעודה לשובע, ולא לקינוח - לא מברך עליהם. וטוב שכשמגיע לפרי יאכל ממנו, מעט עם לחם. וכך נהג מרן החזון איש זצ"ל, כשאכל בצהרים, כדרכו בימות החול, פרוסת פת ובונה - אכל מן הבונה יחד עם הפת, להראות שאין היא לקינוח.

5. קינוח של פירות, מברכים עליו ברכה ראשונה אפילו עמד על השולחן ב"המוציא", אלא אם כן אוכלים ביחד עם פת כל הזמן!! וחתיכת פרי שאכלו בלי הפת - צריך לברך עליה. סלט פירות חתוכים בחתיכות קטנות - מברכים לפי הרוב (העץ או אדמה). ספק מה הרוב - מברכים את הברכה הכוללת יותר ("אדמה"). חתוכים הפירות בחתיכות גדולות, ורק מוגשים יחד בצלחת (לא כסלט פירות) - מברכים על כל פרי את ברכתו. לפי סדר הקדימה הנ"ל.

עוגת פירות: אם נאפתה בתנור עם הפירות, ויש שכבת בצק, אפילו דקה אך טעימה - מברכים "בורא מיני מזונות" בלבד, אפילו שכבת הפרי גדולה מאד. אכן לעניין ברכה אחרונה - תלוי בכמות שנאכלה מחלק המזונות: אין כזית במזונות - מצטרף הבצק ל"בורא נפשות" של המילוי (דעת הגר"ז אויערבך זצ"ל בהקדמתו לספר "מקור הברכה" וכן דעת הגר"ע יוסף זצ"ל). הוסיפו את הפירות מחוץ לתנור, כגון "טורט" של קיץ, שמניחים על המאפה מחוץ לתנור שכבת תות, או משמש עם ג'לי וכדומה - מברכים שתי ברכות! פאיי שמחזירים אחרי הוספת הפירות לתנור לאפיה - מברכים רק מזונות (שמעתי מהגר"י פישר זצ"ל).

ובכל העולם עושים להם "תיקון", כגון פירה. אבל תפוח עץ, אלפי אלפים בני אדם אוכלים אותם חיים, על כן כשריסקום, עד שאין ניכרת צורת הפרי, הופכת ברכתם ל"שהכול".

8. אבוקדו מרוסק, הנאכל בפני עצמו ללא פת, כיון שניכר תואר הפרי על ידי המירקם והצבע - מברכים עליו העץ" (ראה "הליכות ברכות" להרה"ג יצחק אופיר מלכא שליט"א עמ' כ"ו).

סדר הקדימה באכילת פירות

בשבעת המינים: 1. זית, 2. תמר, 3. ענבים (צימוקים), 4. תאנה, 5. רימון. אפילו פלח מפרי משבעת המינים, קודם לפרי אחר שלם.

בפירות שאינם משבעת המינים: 1. שלם (- מצוה מן המובחר), 2. חביב תמיד, 3. חביב עכשיו.

היו לפניו מיני פירות שונים באופן שכולם שווים בסדר הקדימה, יקדים לברך על פירות שהשתבחו בהם ישראל, כגון אגוזים או תפוחים, שנאמר: "אל גינת אגוז ירדתי" (שיר השירים ו, י"א) "כתפוח בעצי היער" (שם ב, ג) (כף החיים ר"ב, ז).

ואם כולם שלמים או חצויים, ואין ביניהם מין שבעה, ואוהבים את כולם בשווה - מברכים על הגדול יותר תחילה (כגון חתיכת תפוח גדולה מקטנה יותר, קלמנטנה לפני שקד).

אכילת פירות במהלך סעודה

1. פירות שנועדו לפתוח התיאבון - שאוכלים אחר אכילת המוציא כגון - אשכולית, זיתים ומיני כבושים או חריפים ל"תאבן" - אין מברכים עליהם.

2 מנה ראשונה של פירות, כגון קוקטיל פירות, אבטיח, מילון: עדיף לברך על מעט מהפרי לפני נטילת ידיים ולכוון על מה שיאכלו בסעודה, או לאוכלו עם פת (בהתחלה, באמצע ובסוף).

"זעל כל מין שאוכלים - אומרים פרק אחד מתוך 15 שירי המעלות"

אוסף סגולות נפלאות ליום ט"ו בשבט

סגולה לפקידת עקרות ('אהבת ישראל').
ד. ה'בן איש חי' חיבר תפילה מיוחדת ליום זה: "יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתברך כל מיני אילנות ויוציאו פירותיהם בריבוי שמנים וטובים, ותברך את הגפנים שיוציאו ענבים הרבה שמנים וטובים, כדי שיהיה היין היוצא מהם מצוי לרוב ולכל עמך ישראל לקיים בו מצוות קידוש ומצוות הבדלה בשבתות ובימים טובים, ויתקיים בנו ובכל ישראל אחינו

ביום ט"ו בשבט נפתחים אוצרות השמים, להשפיע שפע רב בכל ענייני 'פירותיו' הרוחניים והגשמיים של האדם.
א. יתפלל על פירות טובים, שהם זרעו - בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצוות ('עטרת ישועה').
ב. יום זה מסוגל להשפיע שפע רפואה לכלל ישראל ('תפארת בנים').
ג. אכילת האתרוג עליו ברכו בסוכות של אותה שנה, הוא

מקרא שכתוב: 'לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה אלוקים את מעשיך'".
ה. מנהג טוב ויפה לתת לצדקה 91 פרוטות ביום זה, שזהו הגימטריה של המילה 'אילן'.
ו. נוהגים לאכול לפחות 15 מיני פירות, ועל כל מין שאוכלים - אומרים פרק אחד מתוך 15 שירי המעלות. על ידי אמירת התהילים אכילת הפירות מקבלת קדושה, ופירות האילן מתקנים את כל האכילות שיהיו בקדושה. ('פרי צדיק')
ז. יתפלל בט"ו בשבט שיזכה למצות כשרות ומהודרות בחג הפסח, וזו סגולה לקיום מצוות מצה כהלכתה. ('אהל יששכר'),
ח. ראוי להתפלל על מציאת אתרוג כשר, נאה ומהודר בחג

הסוכות הבא.
ט. כשם שהאילנות מתחדשים ביום זה, כך יום זה הוא סגולה והזדמנות לאדם לשנות את מעשיו לטובה החל מיום זה, ואף לרשעים ניתן כח לחדש מעשיהם. ('מגן דוד' מטאלנא)
י. יום זה מסוגל לתפילה על גאולת ישראל. ראש השנה מסמל את גאולת ישראל. רבותינו מבארים כי עם ישראל נמשל לעץ, העומד בחורף ערום וקפוא ומיטלטל מהרוחות. במבט ראשון נראה שזהו מצב ללא תקווה ואבוד. אך כשם שבט"ו בשבט העץ הקפוא מתחיל להתחדש והשרף עולה בתוכו - המעמד מקביל לתחיית המתים. העץ מתחיל לפרוח ולהוציא פירות. כך עם ישראל, בעזרת ה' יזכה להרים את ראשו ויגאל במהרה בימינו.

ביום המשה עשר בשבט, ראה הבעש"ט שאין עמו פירות לברך עליהם 'שהחיינו'. הוא נגש לאחד האילנות אמר: "וידע כל פעול כי אתה פעלתו..." ולפתע צימחו הענפים תמרים על העץ, והבעש"ט ותלמידו ברכו עליהם שהחיינו

כשאדם קשור למעלה - הוא לא נופל למטה!

דרך הארוכה מסביב להר הייתה ארוכה פי כמה, שכן קשה מאוד ללכת על השלג,
ואילו הדרך הקצרה כמעט תמיד הייתה נגמרת ביד או רגל שבורה.
לא נבוא כעת בטענות לאדריכלים שתכננו את העיר ואת המקווה, כיון שבזמנם הם לא נבנו על ידי אדריכלים, כנראה ששם, בתחתית ההר, היה שטח ריק שנמכר בזול לבוני המקווה, או שמא זה היה קרוב למקור המים שעליו נבנה המקווה. אבל כך היה.
והנה, הרבי הקדוש רבי מאיר מפרמישלאן, פאר העיר והדרה, היה רגיל להלך למקווה דבר יום ביומו, ופעמים שהיה הולך גם כמה פעמים ביום.
ידוע שרבי מאיר מפרמישלאן היה לו עניינים גבוהים עם מקוה טהרה. היה גם פועל שם ישועות.
בכלל, כאשר הגיעו אנשים פשוטים אליו, כאלו שבאו הישר מן הרחוב, הישר מן השוק, הרבי לא היה נותן שיכנסו אליו לפני שהלכו לטבול במקוה טהרה, כדי להסיר מעליהם את כל הטומאה והלכלוך שנדבק עליהם ברשות הרבים.
היה פעם יהודי תמים שהגיע אל רבי מאיר, והרבי הורה שילך קודם למקווה, אלא שההוא לא הצליח להבין מדוע שולחים אותו למקווה. הוא נעמד ואמר: רבי, זה גזירה שלכם או שזה כבר כתוב בתורה?
אמר לו רבי מאיר: יקירי, בוודאי שכתוב בתורה. הנה כך נאמר בפרשת צו: "ומִרְק וְשֵׁטֶף בַּיָּמִים".

הרב מנחם מנדל פומרנץ שליט"א צדיק כתמר יפרח

מקווה הטהרה בעיר פרמישליאן היה בנוי במקום גרוע ביותר שניתן להעלות על הדעת.
כל אחד מבין שבדומה לבית הכנסת ובית המדרש שבנויים במרכז העיר, באופן שזה נגיש ונוח להגעה, כך גם צריך לבנות את מקוה הטהרה, שהרי דרכם של חסידים ואנשי מעשה, מדי בוקר, לטהר עצמם בטבילת טהרה.
אבל בפרמישלאן זה היה אחרת, זה היה בנוי בתחתית של מדרון תלול,
כל אחד מתושבי העיר שרצה ללכת למקווה היה יכול לבחור בשתי דרכים ללכת: קצרה וארוכה, ארוכה וקצרה.
קצרה וארוכה - בעיקרון הדרך הקצרה הייתה לרדת את המדרון, אלא שפעמים רבות זו הייתה דרך ארוכה, כיון שהיורדים היו נופלים בדרך, מקבלים מכות וחבטות לרוב, הבגדים היו מתלכלכים, וכן הלאה.
והיתה גם דרך ארוכה וקצרה - היה ניתן לעשות סיבוב ארוך מאוד שהקיף את כל ההר הגבוה. היו הולכים מוחץ לעיר סחור סחור עד שהיו מגיעים לתחתית ההר מהצד השני. זו אכן הייתה דרך ארוכה מאוד, אבל לפחות, היא הייתה קצרה בכך שידעו שלא מקבלים מכות וחבטות, לא כואב אחר כך כמה ימים.
כל זה בימים כתיקונם.
אבל בימות השלגים, שהיו מצויים לרוב בפרמישלאן, הסיפור היה מורכב יותר:

מה השיטה המיוחדת שלו. איך מדי יום ביומו הוא עולה ויורד, לא פעם אחת אלא כמה פעמים, ומעולם הוא לא מחליק.

אמר להם הרבי בנחת:

”כאשר קשורים למעלה - לא נופלים למטה”.

הם הבינו היטב את התשובה העמוקה הזו, ומני אז הם כבר חזרו בתשובה שלמה.

ובכן, בשנת תרס”ג היה הרבי הרש”ב מליובאוויטש מצוי בעיר וינה, לעניינים של רפואה.

הוא היה שם יחד עם בנו הריי”צ מליובאוויטש, היה זה בליל חמשה עשר בשבט, כשהרש”ב והריי”צ נכנסו לבית מדרש חסידי והם מצאו שם קבוצת חסידים שהתוועדה במסיבת רעים לכבוד היום.

קם אחד מהחסידים וסיפר את הסיפור הזה.

למחרת ביום חמשה עשר בשבט, הרש”ב והריי”צ הסתובבו בעיר, הם הלכו ברחוב הראשי של עיר הבירה האוסטרית.

והנה הריי”צ הבחין כי אביו הרש”ב שקוע כולו במחשבות קדושות, בשרעפים עילאיים, עד שאינו חש כלל היכן הוא נמצא.

הריי”צ ניסה לרמוז לאביו ולהזכיר לו שהם כעת ברשות הרבים, לא סתם רשות הרבים אלא רחוב ראשי של עיר הבירה ווינה.

אבל הרש”ב נענה ואמר לו: מה לך חושש מהעוברים ושבים, הרי שמעת בלילה דברים נכונים ביותר:

כאשר קשורים למעלה לא נופלים למטה ---

זה היה בחמשה עשר בשבט כי יש לכך קשר ישיר עם חמשה עשר בשבט. ונבין זאת על פי סיפור נפלא שמסופר על רבינו

הבעל שם טוב הקדוש, אותו סיפר הגאון הנפלא רבי מאיר אריק, הנודע בספריו אמרי יושר וטל תורה.

רבינו הבעש”ט קיבל פעם הזמנה מיוחדת מחכמי הקלויז בעיר ברוד, קלויז שבראשו עמד הגאון רבי חיים הכהן ראפאפורט,

ובהזמנה נאמר שמבקשים ממנו לבוא לפני הבי”ד שם כדי להסביר את שיטתו - את דרך החסידות.

בדרך הצטרף אליו גם תלמידו המובהק, הרה”ק רבי זאב וואלף קיצעס.

הדרך היתה מכוסה בשלג, והם נסעו דרך יערות במשך שעות ארוכות.

זה היה ביום חמשה עשר בשבט, ורבינו הבעש”ט הצטער שלא היו עמו פירות לברך עליהם שהחינו.

הוא נגש לאחד האילנות והוא אמר: ”וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו”.

מילים מתפילת ראש השנה.

ולפתע הם רואים שיש תמרים על העץ.

הבעש”ט ותלמידו בירכו עליהם שהחינו.

וואלף קיצעס שליווה את הבעש”ט חשב בלבו: הנה יש עכשיו הזדמנות נפלאה להוכיח בפני הבי”ד של בראד את כשרותו

בשפת האידיש: מארק זה שוק, אמר רבי מאירל: ומרק - אדם שמגיע מהמארק, מהשוק, דבר ראשון: ושטף במים - הוא צריך ללכת לטהר את עצמו במים - במקווה.

והיהודי אכן הסכים: אם כתוב - עושים מה שכתוב!

כמובן שרבי מאיר היה הולך למקווה לתוספת טהרה וקדושה, והנה למרבה הפלא, כשרבי מאיר מפרמישלאן היה הולך

למקווה, גם בימות השלג, הוא היה יורד במורד של המדרון, המלא בשלג, ואת כל הדרך הוא היה עושה מבלי למעוד ומבלי

להחליק, אפילו לא החלקה קלה. השלג יכול היה להיות חלקלק להפליא, אבל רבי מאיר מעולם לא החליק ולא נפל.

רבי מאיר לא רצה ללכת מסביב, בדרך הארוכה, כיון שהוא חס על כל רגע שלא ילך לבזבוז, ולכן היה הולך בדרך הקצרה, אבל,

כאמור, באורח פלא, הוא היה הולך את זה כאדם שהולך במישור, ביום של שמש.

הדבר התפרסם בקרב בני העיר וזה נתפס אצל כולם כמופת גלוי.

אנשים באו במיוחד להסתכל על הרבי איך שהוא הולך במדרון אל המקווה, ולא מחליק או מועד.

ובעיר פרמילשאן הייתה קבוצה של אנשים צעירים שלדאבון לב נתפסו להשכלה. אנשים שלא יכלו לסבול את דרך החסידות,

אנשים שלא האמינו בצדיקים והם לא הסכימו בשום פנים ואופן להודות שלצדיקים יש כוחות מעל לדרך הטבע.

אבל מה עושים? הרי זו מציאות שכל העיר רואה את הרבי מהלך למקווה ויורד במדרון בלי שקורה לו כלום. זה הרי ברור נס

ומופת. מה עושים?

הם החליטו להתרברב שאין כאן שום מופת. מה שהרבי יכול גם הם יכולים. אם הוא מסוגל ללכת כך - גם אנחנו מסוגלים.

התשובה הזו מצאה חן בעיני כמה מצעירי החסידים שאמרו להם: אנחנו באמת רוצים להשתכנע. אנחנו רוצים לראות אתכם

יורדים במדרון המושלג.

נמנו וגמרו שכבר בבוקר יום המחרת כולם יבואו למדרון.

המשכילים המתרברבים יראו לכל מי שרוצה לראות איך הם עושים בדיוק כמו שהרבי עושה.

קהל גדול התאסף שם למחרת.

הצעירים המשכילים גם הגיעו והתחילו לרדת.

למותר לציין שלא הלכו כמה פסיעות, הם החליקו למטה,

נתקעו באבנים ובסלעים, התנגשו אחד בשני.

הם הגיעו למטה מפורקים לגמרי. כמעט שלא נשארה בהם

עצם שלמה.

הם כבר לא יכלו לחזור לביתם.

היו צריכים לגרור אותם כל הדרך הארוכה סביב ההר עד

לביתם.

אחרי כמה ימים טובים שהם שכבו בבית, אחרי שהם לאט

לאט החלימו מהמכות הקשות והיבשות שספגו כהוגן, הם החליטו ללכת ולשאול את רבי מאיר איך הוא בדיוק עושה זאת:

וגדלותו של הבעש"ט.

הנה הבעש"ט הוציא תמרים מאחד העצים.

ר' וואלף קיצעס ידע שבאותה תקופה בשנה אין שם תמרים לחים, והנה הוא יביא להם תמרים, ועל כרחם הם יודו בגדלותו של הבעש"ט.

הוא אסף מהתמרים והניח אותם בקופסא על מנת להראות אותם בבראד.

כשהגיעו להבי"ד בבראד, פתח ר' וואלף את הקופסא ולא מצא בה רק מים.

ברוב בהלה הוא שאל את הבעש"ט מה פשר הדבר: להיכן נעלמו התמרים?

וענה לו הבעש"ט: אנחנו לא רוצים לנצח בבית דין ע"י אותות ומופתים, וגם בשמים אין רוצים בזה, ויש דרכים אחרים כדי להוכיח צדקת מעשינו.

כך סיפר רבי מאיר אריק.

יש הרבה נקודות בסיפור הזה, אבל אנחנו נשאל: מדוע ברא הבעש"ט תמרים דווקא. למה לא תאנים או רימונים? גם הם משבעת המינים.

ברור שיש עניין בתמרים, כי הנה אנחנו גם רואים במסכת פסחים (פז:), שם עוסקים האמוראים בעניין הגלות לבבל, לאיזה סיבה הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל... ואמר עולא כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אבל זה אכן מה שצריך להבין: מדוע תופסים דווקא את התמרים, וכי אין עוד פירות מתוקים?

עוד עלינו לדעת: למה הוא הזכיר בדיוק את המילים של "וידע כל פעול?"

יכול להיות שהתשובה לכך היא לפי חידוש מופלא שכתוב

בספר 'מדרש תלפיות', לבעל השבט מוסר, זה כתוב שם בענף דקל: שמעתי מחד צורבא דרבנן, שראה במדרש, שהתמר אין גידולו מסיבת ששרשיו יונקים מן האדמה כשאר אילנות, אלא גידולו מסיבת שיונק מלמעלה ומלמעלה יורד שפע למטה בשרשים כדי שיתקיים בקרקע".

לא ברור מה מקור הדבר. היכן זה כתוב במדרש.

אבל נאמן עלינו המדרש תלפיות בחידושו ששמע מפי אחד צורבא דרבנן.

זה חידוש עצום: התמר הוא ייחודי בכך שרואים בו את השפע האלוהי.

בכל האילנות השפע מגיע מהאדמה והוא עולה למעלה.

התמר - השפע מגיע מלמעלה - זה מה שמחזיק את כל האילן. האמת היא שבכל האילנות, כמו בכל הבריאה, השפע מגיע מלמעלה, אבל בתמר זה בולט וניכר יותר מכל האילנות.

לכן הבעש"ט אמר דווקא את הפסוק של וידע כל פעול - כי אכן בתמר רואים את "כי אתה פעלתו" - "כי אתה יצרתו".

ומסיבה זו דווקא בראש השנה לאילנות, ביקש הבעש"ט לאכול תמרים ולא שאר מיני פירות.

מה יש בט"ו בשבט: חז"ל אומרים שירדו גשמי השנה, השרף עולה באילנות והפירות מתחילים לחנוט,

זה זמן שחושבים שזה מגיע מלמטה,

אבל האמת היא שהכל מגיע מלמעלה,

ואם קשורים למעלה - לא נופלים למטה.

לכן ראו להדר לאכול דווקא ביום חמשה עשר בשבט את התמר, כי הוא זה המסמל שהכל מגיע מלמעלה,

זה היסוד של "צדיק כתמר יפרח" - שהוא מכיר ויודע שהכל זה מלמעלה,

וכשאדם יודע את זה - הוא באמת יכול ללמוד תורה כראוי,

כי כשאדם קשור למעלה - הוא לא נופל למטה!

תוך כדי לגימת הקפה חשבתי לעצמי על הפלא שטבע הקדוש ברוך הוא בבריאה הקטנה הזאת ששמה: 'פולי קפה'

כל מה שרצית לדעת על הקפה ומרכיביו

חזק שיעורר אותי וייתן לי את הכוחות להתפלל כראוי.

תוך כדי לגימת הקפה חשבתי לעצמי על הפלא שטבע הקדוש ברוך הוא בבריאה הקטנה הזאת ששמה: 'פולי קפה'. הרי מלבד מה שהשתייה של הקפה טעימה לחיך, יש בה את המעלה המיוחדת שביכולתו לעורר אותנו ולהעביר מעלינו את העייפות. אחר כך, כאשר התחלתי להתפלל תפילת שחרית, קיבלתי הבנה חדשה

מאת: הרב אלעזר גולדברג

בשבוע שעבר השתתפתי בשמחה משפחתית שנערכה בשעה טובה בעיר מרוחקת, ושבתי לביתי מאוחר בלילה. בבוקר הייתי צריך לקום בשעה הרגילה, מה שהתברר כמשימה לא פשוטה בכלל... אולם קיימתי את ההלכה הידועה: "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו", נטלתי ידי וניגשתי להכין לעצמי קפה

את יכולת החשיבה והיצירתיות לזרום אל המוח, מה שמגביר את תחושת העירנות.

למרות מה שאולי מקובל לחשוב, **הקפה כשלעצמו אינו מזיק לבריאות, אלא להיפך**. הרי את כל הבריאה יצר הקדוש ברוך הוא כדי להיטיב עמנו, ופולי הקפה הם חלק מכך!

מחקרים מצאו למעלה מעשר מעלות טובות לצריכת הקפה (נדגיש כי המדובר בקפה הבסיסי המעורב במים, ללא תוספת סוכר או חלב). ביניהן ניתן למנות: הגנה מפני שחמת הכבד, הגנה מפני מחלת האלצהיימר, הפחתה של דיכאון, הקטנת הסיכון למחלות לב, לטרשת נפוצה, ועוד.

יש בעולם מאות סוגים של צמחי קפה ולהם מאות ואף אלפים של זנים ותתי זנים! למעשה הקפה הינו פרי דמוי דובדבן, המחולק לשני זרעים. הוא רק דומה לפולים המצויים במיני הקטניות ולכן רגילים לקרוא להם 'פולי קפה' (אגב, פוסקי ההלכה יש אומרים כי ברכת הקפה היא 'בורא פרי האדמה', או 'בורא פרי העץ', כי כאמור: הקפה הוא פרי).

בבוקר שלמחרת הגילויים המופלאים הללו, כאשר ישבת לשתות את כוס הקפה, כבר הייתי מודע יותר לנפלאות הבריאה שמלוות אותנו, וחשבתי לעצמי שבעצם כל דבר שאנו אוכלים ושותים הוא חלק ממה שברא הקדוש ברוך הוא כדי להיטיב לנו. נזכרתי בדברי המדרש על אדם הראשון: "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו, **ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי!** תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך".

בברכת "המעביר חבלי שינה מעיני ותנומה מעפעפי!" מאותו יום הנושא הזה של הקפה החל לעניין אותי מאוד, ובזמני הפנוי יצאתי לחקור אותו. נדהמתי מהגילויים!

למרות שהקפה נוצר כבר בששת ימי בראשית, גילוי היכולות שלו והשימוש הנפוץ בו החלו אלפי שנים אחר כך. החוקרים טוענים כי פולי הקפה התגלו כמעוררים לפני כ-1,200 שנה באתיופיה, שם היה מי שראה עיזים שמתנהגות באופן ערני במיוחד, אחר שלעסו מהפולים האלה...

כדי להבין כיצד פועלת ההשפעה המדהימה של הקפה על הגוף, צריך להתבונן פנימה, בפעילות מרתקת נוספת שמתקיימת בתוכנו. הבורא יתברך טבע בנו את התנהלותו של אחד הכימיקלים המתרוצצים במוחנו - ה'אדנוזין'. זהו מוליך עצבי שמתעורר כאשר גופנו זקוק למנוחה. כמו למשל, אחרי שעות עבודה ארוכות ורצופות, או לאחר פעילות גופנית. זהו שדר למוח לגוף כולו - עכשיו צריך לנוח!

כאשר מתגברת אצלנו תחושת העייפות הזאת, שהיא כאמור קריאת תזכורת למנוחה, הפעילות שלנו נעשית איטית יותר ויצירתית פחות. העייפות פוגמת בהתנהלות שלנו. אבל לעיתים חייבים להמשיך ולעסוק במה שאנו עוסקים, או כאשר שעות העבודה עדיין לא הסתיימו, ולכן אנו ניגשים להכין לעצמנו כוס קפה.

מה עושה הקפה לגוף ולנפש?

- הוא מכניס לנו חומר הנקרא 'קפאין'.
- ה'קפאין' אינו חומר מעורר, אלא מדמה את פעולת מולקולות ה'אדנוזין'. הוא נקשר אל קולטני ה'אדנוזין' במקומן, ובעצם ממלא את מקום אותו מוליך עצבי שמסדר לנו עייפות.
- בנוסף, ה'קפאין' מאפשר לחומר הנקרא 'דופמין' המעלה

בתלמוד תורה שבהנהלתו הקפיד מאוד שה'מלמד' חייב לאכול פת שחרית בבוקר, רבי משה טורק היה אומר בשמו של מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי', שהורה לו להקפיד על כך

עצות הזהב של המהנדס הגדול הגה"צ רבי משה טורק זצ"ל

לצעירים, משגיחים, כמו גם הורים לילדים מתקשים ובחורים מתמודדים - סרו לביתו ליטול ממנו עצה ותושיה ולשמוע את חוות-דעתו בלבטים ובשאלות שעל סדר יומם. ורבי משה, בצדקת-דרכיו וטוב-עיניו וליבו נענה לכולם בנועם, בסבלנות ובאורך-רוח. השתדל לכוונם אל האפיק הנכון, ולהחכימם בעצותיו והדרכותיו הנבונות. כך במשך עשרות שנים, עד זקנה ושיבה מופלגים, היה

עשרות שנותיו של רבי משה בעבודת-הקודש של חינוך ילדי ישראל הוציאו לו שם ומוניטין של מחנך בה"א הידיעה, ושל בר-סמכא מובהק בתחום החינוך, והציבו אותו בכותל המזרח של המחנכים הדגולים בדור האחרון שיצא שםם בהעמדת תלמידים לשם ולתפארת. אנשי חינוך רבים; מורים, מנהלים, מפקחים, ראשי-ישיבות

שעות רבות הקדיש מזמנו כדי לשבת על המדוכה בבעיות חינוכיות רגישות בצוותא עם גדולי-תורה ואישי-חינוך נודעים, שסמכו על טוהר-ליבו, זְכוּת-שכלו ונסיגו רב השנים, ונתנו בו את אימונם המלא. כדוגמת: הגאון רבי **גדליה נדל** זצ"ל, מחשובי תלמידי ה'חזון איש', ומלפנים מראשי כולל 'חזון איש'; הגאון רבי **צבי מרקוביץ** זצ"ל, ראש ישיבת קרלין ורב העיר רמת-גן; הגאון רבי **שרגא פייבל שטיינברג** זצ"ל, מראשי ישיבת 'תפארת ציון' ומחשובי תלמידי ה'חזון-איש'; הרה"ג רבי **מאיר מונק** זצ"ל, מנהל ת"ת 'תורת אמת'; הרה"ג רבי **אברהם יוסף וולף** זצ"ל, מנהל סמינר 'בית יעקב' בני-ברק ועוד. ויבדלו לחיים טובים ארוכים: רבי **צבי אייזנשטיין** שליט"א, מראשי ישיבת 'תפארת ציון'. רבי **יהושע דוד טורצ'ין** שליט"א, רב קהילות 'פרושים' בארץ-הקודש, ועוד.

היו גם מחנכים שסיפרו כי באו אליו בשליחות גדולי ישראל עיני-העדה; ראש הישיבה מרן **הגרא"מ שך** זצ"ל, ראש הישיבה מרן **הגרמ"י ליפקוביץ** זצ"ל ועוד אחרים. הם שהכירו את רבי משה כאיש חינוך ותיק ועתיר-נסיון וכבעל עקרונות מוצקים והשקפת עולם בהירה, ובכוחו להשיב על אתר תשובה כהלכה שאין בה סטייה כמלוא-נימה מדרך אבותינו. כבר הוזכרה בפרק הקודם התבטאותו של הרב שך אודותיו באוזני רבי **אברהם ישראל גומבו** שליט"א, מנהל ת"ת 'קרלין-סטולין' ויו"ר ארגון 'אחיה' בבני-ברק: "לך תתייעץ עם רבי משה טורק בכל דבר, הוא מוסמך בחינוך עוד מה'חזון איש'..."

בכישוריו הפדגוגיים ובתבונתו העמוקה בהלך-נפשם של מתחנכים צעירים, הצליח רבי משה לפתור בעיות רבות ביעילות ובמקצועיות. הוא שפע רעיונות מקוריים והצעות מעשיות. כל מי שהתייעץ עמו, שמע דבר חידוש; רכש תיאוריות, שיטות-פעולה ועצות מעשיות שלא ידע קודם. גם אם שמע דברים 'פשוטים' שכבר ידע, כשאלו יצאו מפיו של המחנך המנוסה הם קיבלו תוקף ומידת-הארה שלא היתה בהם קודם.

זכה רבי משה להיות נוטל חלק בראש, בהעמדת עולם החינוך התורני בארץ-ישראל בדורות שלאחר המלחמה, כאחד ממעצבי-דרכו והשקפתו והדואגים לפיתוחו ברוח התורה והמסורה. רבי משה עורר תמיד כי כל מי שמקבל על עצמו לאלף ולהורות תינוקות של בית רבן, חייב להיות מודע לחשיבות והאחריות שבמלאכת הקודש. ללמד תורה לתשב"ר זה 'מעמד הר סיני' שלהם. הם כמקבלי התורה מפי המלמד. על הרב המלמד לדעת שהוא שונה להם "תורת חיים". הגמרא בחגיגה (ג, ב) אומרת: "למה נמשלו דברי תורה לדרבן? לומר לך, מה דרבן זה מכוין את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם - אף דברי תורה מכוונין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים". מי שמאלף את תלמידיו בתורה הוא מנהיג רוחני המכוונם ל"דרכי חיים" ומעצב את כל דמותם. רבי משה היה מצטט הגדרה מרשימה ששמע ממורו ורבו הגה"צ רבי **חיים זאב פינקל** זצ"ל. לדבריו, סבו, ה'סבא

מסלבודקה', דיבר בישיבתו עם שלוש מאות בחורים - בשלוש מאות שפות. עם כל תלמיד דיבר בשפתו.

זו אומנות המחנך! עליו לגשת לכל ילד ולכל נער בשביל המוליך אליו. להתאים את החינוך לאופיו ולפתח את תכונותיו שלו.

רבי משה שמע מבוחן בתלמוד-תורה, שהיה תלמיד שבמשך כל השבוע לא פתח את פיו וגם בבחינות התעטף בשתיקה ולא היה משיב לשאלות. באותה כיתה למד תלמיד אחר, מוצלח מאד, שתמיד הכין את עצמו למבחן, ובעבורו הכין ה'בוחן' שאלות מסובכות במיוחד. אך הנה, היחיד שענה על השאלות האלו היה התלמיד השתקן. דווקא הסגנון הזה הצליח לפתוח את לבו הסגור. אם כן כיצד נדע מה טמון בכל אחד ואחד. אנחנו חייבים להכיר כל תלמיד על בוריו.

הכנת החומר הנלמד

גם אם המלמד או מגיד-השיעור יודעים את החומר הנלמד על-בוריו, גם אם המשגיח יודע אל-נכון מה הוא עומד לומר בשיחה הקרובה, חובתם היא להכין את השיעור.

רבי משה נתן שתי סיבות עיקריות לדבר: **האחת**, דברי תורה מתחדשים ככל שממשמשים בהם. כשאדם שב וחוזר על לימודו, כמעט בוודאות תהיה לו התחדשות כלשהי בהבנת הענין.

זאת - ועוד, כדי ללמד אחרים צריך שהחומר יהיה רענן. רבי משה שמע מפי מרן הגאון רבי **יחזקאל אברמסקי** זצ"ל, בעל ה'חזון יחזקאל', שהעיד: "מעודי לא לימדתי אפילו משנה אחת, אלא אם הכנתי אותה בו ביום". על ידענותו ושליטתו של רבי יחזקאל אין צורך לספר. אך חרף כל אלו, לשיעור צריך לבוא מתוך לימוד רענן, מתוך הכנה המיועדת לאותו שיעור הנמסר.

וידוע על עוד גדולים מישראל שהרביצו תורה הרבה שנים, ולמרות זאת לפני כל שיעור שהיו אומרים בציבור הכינו עצמם הכנה רבה. הגאון האדיר רבי **מרדכי פורגמנסקי** זצ"ל, על אף כישרונותיו העילויים הכין כל שיעור על פרטיו, כדי לרענן ולהחיות את הנושא הנלמד. כך גם המשגיח הגה"צ רבי **אליהו אליעזר דסלר** זצ"ל, אמר לי כי הוא לא אומר שום שיחה ברבים מבלי הכנה מראש, למרות שהיה יכול 'לשלוף' בנקל שיחה מהאוצר הבלתי-נדלה שלו. הוא אף היה חוזר על השיחה קודם מסירתה באוזני אשתו הרבנית החכמנית ע"ה.

והסיבה השניה, לפי ששיעור צריך להיות מותאם לרמת התלמידים שלפני המלמד. לא שייך לדמות קבוצה לחברתה וחובה להכין את השיעור כדי למוסרו בהתאמה לרמת התלמידים. ההכנה לקראת לימוד בכיתה מורכבת מכמה עניינים: כאמור, תחילה יש ללמוד את החומר ולדעת אותו היטב. זאת בשביל המלמד עצמו. ולצורך התלמידים: כאמור כבר, דרוש להתאים את הנלמד לרמה של הכיתה ושל תלמידים מסוימים בה. יש הרבה אופני-התבטאות ורמות-הסברה וצריך להלוך לפי רמתם של המקבלים.

מלאכה אחרת עמהן או שהוא מתרשל בלימודן, הרי זה בכלל ארור עושה מלאכת ה' רמיה" וכו'. ולפיכך הוא מוכרח לאכול פת שחרית בבוקר כדי ליישב את לבו ולהשקיט את עצביו. בתלמוד תורה 'יסודי התורה' שבהנהלתו שררה הקפדה רבה על כך, תוך שרבי משה היה משתמש בענין זה בשמו של מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי', שהורה לו להקפיד על כך. כן, לאכול ארוחת בוקר. זה נשמע ענין פעוט, אבל מלמד שיגיע לידי כעס ח"ו או חולשת הגוף מפני שהוא ב"ליבא ריקנא" - חוטא לתפקידו.

והיה רבי משה מצביע על דבריו המפורשים של הרמ"א (יו"ד הלכות ת"ת סימן רמ"ה סעיף יז): "ואין למלמד לנעור בלילה יותר מדאי, שלא יהיה עצל ביום ללמד. וכן לא יתענה, או לעצור במאכל ומשתה... כי כל אלו הדברים גורמים שלא יוכל ללמד היטב". (מתוך הספר 'לדמותו של מחנך')

יש לאתר את המילים הבלתי מוכרות לתלמידים, ולתכנן כיצד להבהיר להם בשפתם. יש להניח מראש מהם הדברים שיקשה על התלמידים להבין, ולחשוב כיצד להסביר באופן שיובן להם, שיתיישב על דעתם. צריך למיין את חלקי החומר הנלמד. את חלק מהחומר אמנם התלמידים מסוגלים להבין ברצף הלימוד, אך יש חלקים שללא שתוקדם הקדמה כלשהי לא יובנו כראוי. ויש לדעת, שתלמידים חשים מתי המורה רהוט ושולט בנלמד, ומתי הוא מגיע פחות מוכן.

הנחיות ועצות למחנכים ומגידי-שיעור

פת שחרית למלמדים: מלמד צריך לעמוד על המשמר שלא תחסר לו השלווה הנחוצה להחזיק כיתה או שיעור, ואם לא כן הוא עושה מלאכת ד' רמיה ח"ו. שהרי כתב הרמב"ם (הל' ת"ת ב, ג): "מלמד התינוקות שהוא מניח התינוקות ויוצא או שהוא עושה

"אמא של זו, גמלה עמי חסד לפני למעלה מחמישים שנה; היא תפרה את רצועת נעלי שנקרעה פתאום בדרכי לעבודה, ועד עתה לא שכחתי לבתה חסד זה..."

הרבנית ר. צביון על הענווה המיוחדת של אשת מרן שר התורה זצוק"ל, הרבנית בת שבע אסתר קניבסקי ע"ה

כי הם מתגוררים במרחק ניכר מהוריהם, ואשתו איננה מסתדרת ברחיצת הילדים, נגיעה אמא מידי ערב לסייע לה ברחצה. איש לא ידע על כך דבר. ואין זו אלא דוגמא אחת מני רבות.

גמלה עמי חסד לפני למעלה מחמישים שנה

כל אדם באשר הוא היה חשוב ומוערך בעיניה. אמא הכירה טובה לכל מי שהיטיב עמה, על אף שהלה שש על הזכות לעמוד לעזרתה.

"אמא של זו" הצביעה לי אמא על אשה אחת שחלפה על פנינו ודרשה בשלום אמא, "גמלה עמי חסד לפני למעלה מחמישים שנה; היא תפרה את רצועת נעלי שנקרעה פתאום סמוך לביתה בדרכי לעבודה, ועד עתה לא שכחתי לבתה חסד זה..."

כמה נשים חשות הכרת הטוב למשלוחן של חנות הירקות? דומני שלכל היותר הן מסתפקות באמירת 'תודה' נימוסית. לא כן היה אצל אמא: כשכתבה את דף ההזמנה לחנות הירקות, היתה מוסיפה שורת ברכות לירקן ולשליח ומסיימת ב'תודה רבה'. ואף זו אינה אלא דוגמא אחת.

לדידה כל יהודי באשר הוא חשוב וראוי להערכה, מגיל אפס ועד בכלל, חוץ ממנה עצמה...

מספרת נכדה: עשרות שבתות זכיתי לסעוד על שולחנם של סבא וסבתא. יכולה אני להעיד כי מעולם לא ראיתי את סבתא

פעם בשנות צעירותה, שחה אמא לבת משפחתה כשבת צחוק על פניה: 'היודעת את? אשה אחת פנתה אלי וכינתה אותי 'רבנית', כמה משונה!...

אמא התקשתה להשלים עם העובדה כי אנשים מעריכים ומעריצים אותה. "אני סתם אשה פשוטה", היתה חוזרת ואומרת, "מה לי ולתואר רבנית?"

למרות גדלותה, ועל אף שהיקף פעולותיה היה בקנה מידה עולמי, לא ייחסה אמא לעצמה כל גדולה שהיא, וענוותנותה היתה חלק בלתי נפרד מאישיותה המרוממת. גם ייחוסה לענקי עולם ולגדולי הדור לא גרם לה לחשוב כי היא מיוחדת משאר הנשים, וכי היא צדיקה או חשובה מהן.

באירוע מיוחד שנערך לנשים לרגל סיום הש"ס במסגרת לימוד הדף היומי, הושיבו את אמא ב'מזרח'. לאחר מכן תיארה באוזני את המבוכה הרבה שחשה באותה שעה...

לבושה של אמא היה בפשטות מדהימה. אמא לא חשה צורך ללבוש בגדים מכובדים יותר, כראוי למעמדה. סיפרה אשה: בפעם הראשונה שראיתי את הרבנית, זיהיתי אותה בין עשרות הנשים ששהו במקום רק לפי ה'נהירה' לעברה, ולא על פי שום סממן חיצוני אחר...

לא עלה בדעתה של אמא כי יש דברים שאינם לפי כבודה ועליה להימנע מלעשותם. כך למשל, כאשר סיפר מישהו לאמא

אוכלת מהעוף אלא את הכנפיים. גם כאשר נותרו חלקים משובחים יותר, לא טעמה מהם. כשנשאלה על כך, ענתה: "בתקופת הצנע אכלנו רק כנפיים, ואת החלקים החשובים שמרה אמא לאבא ולסבתא". כאומרת: אינני ראויה לקבל מאותם חלקים...

למדנו יחד באותה הכתה

נדמה כי נקודה זו היא שכבשה את הנשים הרבות שפקדו את ביתנו. כולן מעידות כי כאשר שוחחו עם אמא, לא חשו שהן מדברות עם רבנית מכובדת, הפונה אליהן מרום מעמדה; הן לא חשו כי הן פונות לאישיות רבת מעלה, אשר בקושי רב מפנה להן מזמנה ומואילה בטובה להעניק להן מעצותיה ומברכותיה, אמא נתנה לכולן את ההרגשה של שווה בין שווים, אשה כילדה, מבוגרת כצעירה.

נכדה נכנסה לביתה של אמא ומצאה אותה משוחחת בהתלהבות רבה עם אשה מבוגרת. משהבחינה אמא בנכדתה, פנתה אליה בקול: "הכירי את חברתי משכבר ימים, למדנו יחד באותה הכתה!" החברה נבוכה מהידידות הרבה שאמא גילתה כלפיה, ומלמלה כי היא זקוקה לברכותיה של הרבנית... אמא התנגדה: "מה פתאום את צריכה את ברכתי? אני צריכה לברכתך! הרי למדנו באותה כיתה, אנו שוות. אנא, ברכי אותי!"

אמא לא ייחסה חשיבות לברכותיה יותר מברכותיהם של האחרים, והיתה מרבה לבקש מהסובבים אותה כי יברכוה להצלחה ולישועה בעניינים שונים. כמו כן, בכל פעם שהזדמן לה לפגוש באחד מגדולי הדור, היתה מבקשת את ברכתו.

נערה בלתי מוכרת באה להתייעץ עם אמא. לפני שיצאה, פנתה אליה אמא: 'אינני רגילה לדבר בפני ציבור (היה זה בשנים מוקדמות יותר, כאשר לא היתה אמא רגילה לשאת דברים ברבים), וביקשו ממני לומר כמה מילים במסיבת בת-מצוה. אולי תוכלי לומר לי האם הדברים שהכנתי ראויים? מיד מיהרה אמא להביא את הדף, הקריאה אותו בפניה והמתינה לתגובתה של הנערה הצעירה, בדבר בהירותה של הדרשה...

כל הלילה לא ישנתי

כפועל יוצא מאי הכרתה בערך עצמה, היתה אמא מקבלת בשלוות נפש כל פגיעה או עלבון. גם אם השפילו אותה, לא חשה בכך. כאשר התבקשה לעזור ולסייע, השיקול מה הולם את מעמדה ומה ראוי לכבודה - לא היה קיים.

אמא היתה מרבה להתחנן בפני ראשי ישיבות שיקבלו בחורים לשיבתם, וכן הרבתה לבקש מהנהלות הסמינרים שיכניסו תלמידה פלונית או אלמונית. היא לא חסה על כבודה אלא גייסה את כל כוחותיה לבוא לעזרתם. לא פעם היו מנהלי המוסדות מתייחסים אליה שלא בכבוד הראוי, עם זאת, אמא לא פסקה ממאמציה גם כשנאלצה להפציר ולבקש שוב ושוב. כבודה לא נחשב בעיניה כלל.

אמא לא הטריחה את הזולת, אלא כאשר חפצה לעזור

למישהו. אז הפעילה את כל מי שרק יכלה כדי לסייע ליהודי, בלי לחוס על מעמדה או על כוחותיה - עד לסוף הטוב.

לא פעם אירע שהורים שילדיהם לא התקבלו למוסדות חינוך היו מטיחים באמא משפטים פוגעים, כאשר למרות מאמציה לא הצליחה לסייע בידם. מקרים אלו לא הרפו את ידיה משום שאמא לא נפגעה מהם כל עיקר.

לעומת זאת, כאשר היה לאמא ספק-ספיקא של חשש שמא פגעה במישהו, היתה מתנצלת ומתחננת: מחשש שמא נפגעת ממני. אנא מחלי לי!"

מספרת מכרה של אמא: פעם צעדתי עם הרבנית במעלה רחוב רשב"ם והנה, התקרבה לעברנו פלונית והחלה מטיחה ברבנית צרור האשמות על שאינה פועלת מספיק בשביל בתה, שלא התקבלה לסמינר. מתגובתה של הרבנית היה לחשוב, שכביכול היא מודה באשמה... ברם כשזו התרחקה, שחה לי הרבנית, כי אותה אשה אינה מסוגלת לשער כמה עגמת נפש כבר ספגה במאמציה להכניס את בתה לסמינר.

פעם הגיעה אל אמא אשה ממררת בבכי: "בני לא התקבל אל החיידר!"

אמא כאבה את צערה וביקשה ממנה לברר האם מישה ומצוות המלמדים גר באזור. אחד מהם אכן התגורר ברחוב הסמוך, ואמא יצא מן החדר לטפל בענין. האשה הבינה כי אמא מתקשרת אל אותו מלמד והמתינה. לאחר כמחצית השעה (!) שבה אמא ואמרה בפשטות, משל היה זה דבר שבשגרה: "הלכתי לביתו של המלמד, דיברתי עם אשתו, והיא הבטיחה שהעניינים יסודרו על הצד הטוב ביותר..."

אמא טיפסה ארבע קומות, דפקה בדלתה של משפחה לא מוכרת, ביקשה והתחננה, תוך התעלמות מוחלטת מכבודה וממעמדה, עד שמאמציה נשאו פרי!

מי זוכה לכוח הברכות?

אסיים פרק זה בסיפור מאלף, מפי אחותה של בעלת המעשה: הגעתי עם אחותי להתפלל ב'לדרמן' עם הרבנית ולקבל את ברכתה. לא היינו יחידות. הקהל היה רב והלחץ היה גדול. אחת מהנוכחות לא שלטה בעצמה והפרצה בצעקות על אחותי. פרצה בבכי. לשמע הקולות יצאה הרבנית מהקהל, פייסה את הצועקת, ולאחר מכן ניגשה לאחותי, חיבקה אותה בחום, לחשה לאוזניה מילות עידוד והרגיעה אותה.

הרבנית לא הסתפקה בכך. היא פנתה לקהל הנשים: "הראיתן אשה צדיקה שפגעו בה ואינה משיבה? הלוא עליה נאמר: 'שומעים חרפתם ואינם משיבים'! יש לה זכות מיוחדת שברכותיה יתקיימו. נצלנה את ההזדמנות, גשנה אליה ובקשנה את ברכתה!"

לא היתה לאחותי ברירה - הנשים ניגשו אליה בזו אחר זו, סיפור לה את בעיותיהן וביקשו את ברכתה...

היה זה לימוד כביר לכל הנוכחות הרבות, כמה גדולה היא מעלת הוויתור!

(מתוך הספר 'בית אמ')

נזיר דף יד

מה היה ספקו של המהר"א מבעלזא בשבת ערב ז' אדר?

אמר כמושה בן באדר מאי

הרה"ק רבי פינחס עד חצות כיום שמת בו משה, ומחצות כיום שנולד בו משה.
 פעם אחת חל ז' אדר ביום ראשון ונסתפק כ"ק מהר"א מבעלזא זי"ע אם לומר 'צדקתך' במנחה בשבת שלפני ז' אדר. שמצד אחד הרי נהגו בבעלזא שאין אומרים תחנון ביום ז' אדר. וגם לא במנחה שלפניו. אך מכיון שכל ענין אמירת 'צדקתך' בשבת במנחה הוא לכבוד זמן הסתלקותו של משה רבינו ברעוא דרעוין. א"כ איך יתכן שלא יאמרו צדקתך לכבוד יום פטירתו. ושלח שליח אל הגאון מטשעבין זצוק"ל לשאול כדת מה לעשות. הגאון מטשעבין ביקש מהשליח שיחזור כמה פעמים על לשונו הקדושה של מהר"א בנוסח השאלה, והיה הנוסח כך אם הטשעבינער רב יורה שלא לומר צדקתך, לא נאמר.
 כיון ששמע הגאון שכך היה הנוסח. הבין מיד שרצון קדשו שיפסוק שלא יאמרו, וכך עשה.
 (חכו ממתקים - הגרמ"י רייזמן)

ראיתי בספה"ק אמריי פינחס (שער המועדים אות קכח בדפו"י) להרה"ק רבי פינחס קאריצער זי"ע. שביום ז' אדר היה מתענה עד חצי היום לפי שמת בו משה, ואח"כ היה עושה שמחה לפי שנולד בו משה. וכן מצינו בגמ' נזיר (יד.) ספק באומר 'אהא כמושה בן אדר', אם כונתו לנזירות אם לאו, והרא"ש פ' שביום הסתלקותו של משה רבינו, מצד אחד היו רבים נזירי בישראל, שנזרו על עצמם פרישות מבשר ויין. כמבואר במסכת נדרים שהאומר 'כיום שמת בו רבו' הוה נדר. אמנם מאידך היו אנשים שיום ז' אדר שמחה היא להם. שבו כתב משה את התורה ומסרה לישראל. וברכם בזאת הברכה אשר ברך משה. וגם שנולד בו ביום. ולכן יש ספק אם מתכוון לאסור על עצמו או לאו.
 והרי שיום זה יש בו שתי תנועות, מצד אחד הוא תענית צדיקים. וכמו שנהגו בבעלזא לא לעשות חתונה בזה היום, אך מאידך לא אמרו בו תחנון משום שהוא יומא דפגרא. ולכן נהג

* תוכנית יומית מענייני דיומא
 בהגשת הרב אברהם פוקס

* שיעורי משנה ברורה לפי
 סדר דף היומי בהלכה

* מידע כולל לנבחני דרשו על מועדי
 המבחנים מסלולי הלימוד ועוד

* שיעורים על הדף היומי ועל כל
 הש"ס ממבחר מגידי השיעורים

* שיעורים על הדף היומי
 הירושלמי בעברית ובאידיש

* שיעורים מבוארים בעיון לביאורי
 תוס' על פי סדר הדף היומי

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

מהי 'עבודת הלב' שלפני התפילה?

יש להשתדל שלא להתפלל במקום שיש בו דברים המפריעים לכוונת התפילה. ובספרי האחרונים הובאו סגולות שונות למניעת מחשבות זרות בתפילה.

[שו"ע צח, א-ב, ומשנ"ב ב, ה, ו ר"ז; בו"מ דרשו, 7]

לפני התפילה צריך האדם להסיח דעתו מכל כעס, צער, ומחשבות טורדות אחרות, ומכל תענוגות העולם. וכן צריך לחשוב מחשבות המכניעות את הלב ומכוונות אותו לאביו שבשמים, כגון המחשבה על רוממות השי"ת לעומת שפלות האדם. וכן

המתפלל במרוצה - האם יצא ידי חובתו?

המקיים את חובתו וממהר להיפטר ממנה. ולדעת פוסקים רבים - אם אמר את ברכת 'אבות' שלא בדרך תחנונים חייב לשוב ולהתפלל; אך להלכה אין להתפלל שנית.

[שו"ע צח, א ר"ג, משנ"ב א, ח ר"ט, וביה"ל ד"ה יתפלל; בו"מ דרשו, 4]

חובה להתפלל בכוונה, דהיינו לחשוב את פירושן הפשוט של המילים תוך כדי אמירתן. ויש להתבונן לפני כל קטע בתפילה מה תוכנו ומטרתו. כמו כן, חובה להתפלל בנחת וב'דרך תחנונים', כעני בפתח, וכמבקש רחמים מזולתו; ואסור להתפלל כאדם

את מי מותר לנשק בבית הכנסת?

ורבו שחייב בכבודם מותר לנשק בבית הכנסת, משום שהנשיקה היא דרך כבוד והיא בכלל מצות הכיבוד. ויש שכתבו כי איסור הנשיקה הוא אף שלא בשעת התפילה.

[שו"ע צח, א; בו"מ דרשו, 9]

אסור לאדם לנשק את ילדיו בבית הכנסת, כדי לקבוע בלבו שאין אהבה כאהבת המקום. ונחלקו האחרונים אם איסור זה אמור רק ביחס לילדיו הקטנים, שמראה להם אהבה יתרה, או בילדיו שבכל גיל, ובכל אדם. ויש מהמחמירים שכתבו כי את אביו

* המתפלל תפילת שמונה עשרה נחשב כעומד לפני המלך עד שיפסע שלש פסיעות לאחוריו; ואם אמר "יהיו לרצון..." וטרם פסע לאחוריו - לעניינים מסוימים אינו נחשב עוד כעומד לפני המלך.
* מי שטליתו זזה ממקומה באמצע תפילת שמונה עשרה, רשאי להחזירה למקומה; וכן אם התרופף הידוק התפילין לראשו, רשאי לשוב ולהדקן.
* אסור לירוק בשעת התפילה, ואם הצטבר רוק בפיו ומפריע לכוונתו - יבליענו בנייר 'טישיו' וכדומה; וימתין כדי הילוך ארבע אמות טרם שימשיך בתפילתו.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

מדוע חוזר הש"ץ לאחר קריאת שמע על המילים "ה' אלקיכם אמת"?

ונחלקו הפוסקים, אם הש"ץ יאמר תחילה לעצמו "ה' אלקיכם אמת", כדי שלא להפריד בין המילים "ה' אלקיכם" ל"אמת", ולאחר מכן ישוב ויאמר זאת בקול, להשמיע לציבור; או שיאמר תחילה רק "ה' אלקיכם", ללא "אמת". ויש שכתבו, שאם סיים קריאת שמע לפני הציבור, יאמר תחילה גם "אמת", ואם סיים לאחר הציבור יאמר תחילה רק "ה' אלקיכם".

[שו"ע סא, ג, ומשנ"ב ו' רח; בו"מ דרשו, 4]

בשלוש הפרשיות של קריאת שמע - 'שמע', 'והיה אם שמוע', ו'ויאמר' - ישנן 239 מילים. ובתוספת המילים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", ישנן 245 מילים. והנהיגו חכמינו ז"ל, שהש"ץ ישוב ויאמר "ה' אלקיכם אמת" בסוף הקריאה, וגם לציבור תחשב אמירת שלוש מילים אלו, מדין 'שומע כעונה', ובכך יושלם מספר 248 מילים, כנגד מספר האיברים שבאדם; ויש בכך סגולת רפואה לכל האיברים.

לפתוח את היום בטוב...

הצטרף אלינו וקבל את המייל היומי של 'דרשו'
'הפותח בכל יום' לתיבת המייל שלך

להצטרפות נא שלחו מייל לכתובת

dirshu@dirshu.co.il